

LESBRIEF bij *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld*

Voor leerlingen in de
bovenbouw van het vo

In *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld* zijn korte aansprekende verhalen van bekende schrijvers gebundeld. De verhalen gaan over de klimaatverandering en zijn vooral bedoeld om jongeren aan het denken te zetten. Ze bieden daarnaast hoop voor de toekomst. Dit boek en deze bijbehorende lesbrieven maken klimaatverandering bespreekbaar in de klas.

Auteurs

Schrijvers voor Toekomst

ISBN

9789021686141

Uitgeverij

Ploegsma

Over Schrijvers voor Toekomst

Deze groep schrijvers zet zich in voor onze planeet door hoopvolle verhalen te vertellen over klimaatverandering. Het zijn spannende, grappige, ontroerende en verrassende verhalen waarin lezers vast en zeker ook iets van zichzelf zullen herkennen.

Aan deze eerste verhalenbundel werkten mee:

Mark
Boode

Tom
De Cock

Fikry El
Azzouzi

Thijs
Goverde

Marc
ter Horst

Marco
Kunst

Elin
Meijnen

Milouska
Meulens

Marloes
Morshuis

Rima Orié

Mijke
Pelgrim

Maria
Postema

Esther
Walraven

Anna Woltz

Zindzi
Zevenbergen

Sluit aan bij
burgerschap en
maatschappijleer

Nodig
pen en papier

⌚ 30 minuten

**In groepjes + klassikale
nabespreking**

Lessuggestie 1

De grote klimaatquiz

Volgen de leerlingen het klimaatnieuws op de voet of is klimaatverandering een ver-van-hun-bedshow? In deze quiz ontdekken leerlingen hoeveel ze weten over dit onderwerp en krijgen ze leestips uit de bundel *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld*.

Verdeel de klas in teams van vier tot vijf leerlingen. Elk team krijgt een leeg blaadje. Voordat de quiz start, bedenken de leerlingen een naam voor hun team. Die schrijven ze boven aan hun antwoordvel. Lees onderstaande vragen voor. Na elke vraag krijgen de leerlingen een minuut bedenktijd. Geef ze na de laatste vraag een paar minuten de tijd om al hun antwoorden te controleren en eventuele openstaande vragen alsnog in te vullen. Haal daarna de antwoordvellen op, kijk de quiz na en lees de juiste antwoorden voor of laat de teams elkaars antwoorden nakijken terwijl jij de antwoorden voorleest. Wie weet het meest over klimaatverandering en wint de quiz?

Besprek de quiz kort na in de klas. Welke antwoorden vonden de leerlingen verrassend? En naar welke verhalen zijn ze benieuwd? Hoe klimaatbewust vinden ze zichzelf? Heeft de quiz ze nieuwe inzichten gegeven? En zo ja, willen ze die omzetten in actie?

Vragen

1

Sinds de industriële revolutie is de invloed van mensen op het klimaat groter geworden. Hoe noem je de gassen die ervoor zorgen dat de warmte wordt vastgehouden en de gemiddelde temperatuur op aarde stijgt?

2

Om de opwarming van de aarde niet verder te laten oplopen, werd in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs gesloten, dat is ondertekend door 195 landen. Het doel is om er met elkaar voor te zorgen dat de gemiddelde opwarming van de aarde tot 2050 niet verder oploopt dan ... graden.

3

Wat is het belangrijkste doel van de internationale activistische beweging Extinction Rebellion (XR)?

- A. Het stimuleren van duurzame technologische innovaties
- B. Het eisen van actie tegen klimaatverandering door vreedzaam protest
- C. Het verbieden van landbouw en grote winstgevende bedrijven

4

Een manier waarop we allemaal kunnen bijdragen aan minder uitstoot, is door voedselverspilling tegen te gaan. Hoeveel procent van het eten dat Nederlanders kopen, gooien ze op dit moment weg?

Opmerking voor de docent: hanteer bij deze vraag een foutmarge van 3 procent.

5

Zet de volgende 5 producten in de juiste volgorde van minste uitstoot per kilo tot meeste uitstoot per kilo: kaas, eieren, hamburger, kip, pure chocola.

6

Als iedere Nederlander minder kledingstukken per jaar koopt, kunnen we enorm veel CO₂-uitstoot besparen. Hoeveel nieuwe kledingstukken kopen Nederlanders gemiddeld per jaar?

Opmerking voor de docent: hanteer bij deze vraag een foutmarge van 5 kledingstukken

7

Zet de volgende 5 vervoersmiddelen in de juiste volgorde van minst vervuילend tot meest vervuילend, op basis van CO₂-uitstoot:

- scooter (op benzine)
- elektrische fiets
- elektrische auto
- elektrische trein
- hybride auto (benzine/elektrisch).

8

Waar of niet waar: ruim 50 procent van de Nederlandse CO₂-uitstoot door bedrijven wordt veroorzaakt door slechts 10 bedrijven.

9

Wist je dat de gemiddelde Nederlander tijdens zijn of haar leven 120 dagen onder de douche staat? Door korter te douchen verbruik je minder water en stoot je minder CO₂ uit. Hoeveel liter water kun je besparen door 1 minuut korter te douchen?

10

Schatvraag: Bevolkingsgroei draagt ook bij aan de opwarming van de aarde. Hoeveel mensen wonen er op de wereld?

Antwoorden

1 Het goede antwoord is broeikasgassen.

Deze houden warmte vast in de atmosfeer en veroorzaken zo opwarming van de aarde. Het bekendste broeikasgas is koolstofdioxide (CO₂) die vrijkomt bij het verbranden van fossiele brandstoffen, maar je hebt bijvoorbeeld ook methaan (uitgestoten door vee en weggrottend afval op stortplaatsen) en distikstofoxide (komt vrij bij het gebruik van kunstmest).

2 Het antwoord is (minder dan) 2 graden. In het Klimaatverdrag is afgesproken om de stijging van de wereldtemperatuur in 2050 te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius. Nederland streeft naar een maximum van 1,5 graden Celsius om risico's en gevolgen van klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken. Denk bij die risico's aan extreem weer, het stijgen van de zeespiegel en het verlies van biodiversiteit.

3 Het juiste antwoord is B. Via vreedzaam protest probeert Extinction Rebellion actie tegen klimaatverandering op te eisen. Meer lezen over klimaatprotesten? In het verhaal *De Lift* van Anna Woltz organiseert River klimaatprotesten met het Green Team, in *Ik zal zingen* van Elin Meijnen neemt Donya voor het eerst deel aan een protest en in *De strijd om de Brent Spar* van Maria Postema gaat hoofdpersoon David de strijd aan tegen Shell.

4 Het antwoord is 9 procent. Dat is gemiddeld 33 kilo weggegooid voedsel per persoon per jaar. Daarmee gaan ook alle energie en grondstoffen verloren die nodig waren om al dit eten te telen, vervoeren, koelen en misschien zelfs te bewerken en te verpakken. Veel van de energie die nodig is voor voedselproductie komt van fossiele brandstoffen die klimaatverandering veroorzaken. Meer hierover lees je in het verhaal *Doggybag* van Zindzi Zevenbergen.

5 De juiste volgorde is:

1. eieren 2. kip 3. kaas
4. pure chocola 5. hamburger

Meer lezen over dit onderwerp? In *Boer zoekt toekomst* van Esther Walraven worstelt Jurje met de vraag of hij het boerenbedrijf van zijn vader wil overnemen. Fikry El Azzouzi beschrijft in het verhaal *Leyla en de kip* hoe de planeet verandert als mensen geen dieren meer eten. En in *Oermannen in de buurtkeuken* van Thijs Goverde lees je hoe irritant de hoofdpersoon het vindt dat zijn vader vlees roosteren op een barbecue nog steeds als iets mannelijks ziet.

6 Het antwoord is 50 nieuwe kledingstukken per jaar.

Door 6 kledingstukken per jaar minder te kopen kun je ongeveer 40 kilo CO₂ per jaar besparen.

7 De juiste volgorde gemeten naar CO₂-uitstoot per reizigerskilometer in gram is:

1. elektrische fiets (3)
2. elektrische trein (17)
3. elektrische auto (53)
4. benzine scooter (96)
5. hybride auto (110)

Lopend of op een gewone fiets ben je het meest klimaatbewust. Lees in *Je mag ook niks meer* van Marc ter Horst hoe hoofdpersoon Mats uit protest autobanden van Range Rovers leeg laat lopen.

8 Dit is waar. Bedrijven waar dit om gaat zijn bijvoorbeeld Tata Steel, Shell en ENGIE.

9 Het antwoord is 10 liter. Vooral warmwatergebruik zorgt voor extra uitstoot omdat er vaak fossiele brandstoffen nodig zijn om het water op te warmen. Door een minuut korter te douchen, kun je dus eenvoudig een verschil maken.

10 De slotvraag is een schatvraag. Als er meerdere teams zijn die de meeste vragen goed hebben, kun je deze vraag gebruiken om de winnaar te bepalen. Dat is degene die het dichtst bij het juiste antwoord in de buurt komt: dit is ongeveer **8,2 miljard**. Het exacte aantal vind je op worldometers.info/world-population.

LESBRIEF bij *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld*

Sluit aan bij
Nederlands,
aardrijkskunde,
burgerschap

Nodig
werkblad en stappenplan
Maak het verschil (voor
iedere leerling één)

⌚ 50 minuten

Individueel en
in groepjes

Lessuggestie 2

HET VERSCHIL

MAKEN

Kleine daden kunnen grote gevolgen hebben. En als het om het klimaat gaat, kan iedereen een verschil maken. Voorbeelden daarvan zijn de acties van Greta Thunberg en Boyan Slat (lees hun verhaal – op de volgende pagina – voor aan de klas). In het boek *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld* staan ook voorbeelden van jonge mensen die het verschil maken. Laat de leerlingen een van de verhalen lezen (zie leestips). Bespreek de verhalen kort na. Welke overeenkomsten hebben de personages die met hun acties het verschil willen maken?

In deze les worden leerlingen uitgedaagd zelf na te denken hoe zij het verschil kunnen maken. Om ze daarbij te helpen, vullen leerlingen de vragen in op het werkblad. Dit doen ze individueel, zodat ze nadenken over welk klimaatonderwerp hen bezighoudt. Als ze daarmee klaar zijn, kun je de antwoorden kort klassikaal bespreken.

Verdeel de klas in groepjes. De groepjes kun je samenstellen op basis van het klimaatprobleem dat de leerlingen willen aanpakken. Ze gaan aan de slag met het stappenplan. Zie de volgende pagina voor de instructie van het stappenplan.

STAPPENPLAN

Stap 1

Het doel

Leerlingen omschrijven welk klimaatprobleem ze willen aanpakken en waarom dat belangrijk is.

Stap 2

De actie

Wat houdt de actie in, wat willen leerlingen bereiken en hoe bereiken ze hun doel?

Stap 3

Organiseren

Leerlingen beschrijven wat ze nodig hebben voor het organiseren van hun actie. Denk aan materiaal, hulp, locatie, vervoer en publiciteit.

Stap 4

Klassikale afsluiting

Als de plannen klaar zijn, vertellen de groepjes in een korte presentatie aan de klas wat hun actie inhoudt, waarom het belangrijk is, hoe ze anderen willen betrekken en wat ze willen bereiken. Zijn ze heel enthousiast? Misschien willen ze de actie echt opzetten.

Leestips waarin jongeren het verschil maken

- Donya gaat met haar tante Cecile mee naar de klimaatactie in Den Haag in het verhaal *Ik zal zingen* van Elin Meijnen.
- In het verhaal *Je mag ook niks meer* van Marc ter Horst laat Mats autobanden van vervuilende auto's leeglopen. Vervolgens laat hij een pamflet achter met uitleg over hoe slecht die auto voor het klimaat is.
- Joshua steelt een plastic-etende bacterie met het doel politici onder druk te zetten om werk te maken van de klimaatdoelen in het verhaal *T-rex* van Marco Kunst.
- Het verhaal *De strijd om de Brent Spar* van Maria Postema gaat over David die een afgedankte olie-installatie bezet om te voorkomen dat Shell de toren in zee dumpet.

Greta Thunberg

15-jarige klimaatactivist

Om iets te doen tegen de gevolgen van klimaatverandering, begon de 15-jarige Greta Thunberg in 2018 met een wekelijks protest bij het Zweedse parlement. Elke vrijdag stond ze daar met het bord: Skolestrejk för klimatet (schoolstaking voor het klimaat). Haar doel was om politici aan te sporen om actie te ondernemen tegen de klimaatcrisis en te voldoen aan de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs. Al snel deden anderen mee met het protest en wereldwijd gingen jongeren de straat op om te protesteren. Greta spreekt regelmatig wereldleiders toe op klimaatconferenties.

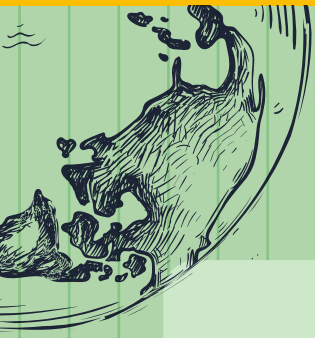

Boyan Slat

uitvinder en oceaannerder

Tijdens een duikvakantie in Griekenland zag de 16-jarige Boyan Slat meer plastic dan vissen. Dat inspireerde hem om oplossingen te bedenken voor de vervuiling van oceanen. Twee jaar later richtte hij The Ocean Cleanup op, een non-profitorganisatie met als doel plastic afval uit oceanen en rivieren te verwijderen. Hij ontwikkelde een drijvend systeem dat plastic opvangt en uit zee haalt. Om het plastic vervolgens duurzaam te recyclen. De ambitie van Boyan is om vóór 2040 90 procent van al het plastic uit de oceanen te verwijderen.

Maak het verschil

Iedereen kan meehelpen en het verschil maken voor het klimaat.
Jij dus ook. Hoe je dat doet? Met deze vragen ontdek je waar
jouw kracht ligt én wat bij jou past.

1 Welk klimaatprobleem vind jij belangrijk?

Kies een van deze problemen of bedenk er zelf een.

☐ kappen van tropisch regenwoud	☐ fast fashion
☐ stijgende zeespiegel	☐ gebruik van fossiele brandstoffen
☐ energieverbruik van AI en crypto	☐ voedselverspilling
☐ vervuilende vervoersmiddelen,
zoals (privé)vliegtuigen
en cruiseschepen	☐ toename van extreem weer
☐ CO ₂ -uitstoot van grote bedrijven	☐ uitsterven van diersoorten
☐ _____	☐ _____
☐ _____	☐ _____

2 Omschrijf waarom juist dit probleem je raakt.

3 Wat kun je doen om hier aandacht voor te vragen?

Denk aan: een (online) campagne,
een actie organiseren, een staking
opzetten

Stappenplan om het verschil te maken

1 Het doel

Welk klimaatprobleem gaan jullie aanpakken en waarom is dat belangrijk?

2 De actie

Wat houdt de actie in?

Wie wil je bereiken?

Hoe kun je die groep mensen het beste bereiken?

Wanneer is de actie geslaagd?

3 Organiseren

Wat heb je nodig aan materiaal?

Hoe krijg je de materialen op de juiste plek?

Welke hulp heb je nodig van anderen (personen of organisaties)?

Hoe regel je de locatie?

Hoe regel je vervoer?

Is er publiciteit nodig en hoe doe je dat?

Sluit aan bij
Nederlands,
aardrijkskunde,
burgerschap

Nodig
werkblad *Voor of tegen?*
(voor iedere leerling één)

⌚ 30-40 minuten

In groepjes

Lessuggestie 3

Mensen verschillen nogal eens van mening. Dat geldt zeker als het om klimaatverandering en klimaatmaatregelen gaat. Voorstanders willen direct actie omdat klimaatverandering onze toekomst bedreigt, terwijl tegenstanders zich bijvoorbeeld zorgen maken over welke impact die maatregelen op hun leven hebben. Kortom: het klimaatdebat is complex. Dat ervaren leerlingen ook bij deze opdracht. Aan de hand van drie fragmenten uit *Hoopvolle verhalen* gaan ze met elkaar in debat.

Om leerlingen op weg te helpen: Argumenten die voorstanders van klimaatacties en -maatregelen aandragen:

- Er is wetenschappelijk bewijs dat mensen de oorzaak zijn van verslechterende klimaat-omstandigheden
🔗 bron nu.nl
- Als we nu niet in actie komen, zijn we te laat om het terug te draaien
- Minder uitstoot is ook goed voor onze eigen gezondheid
- De overstap naar duurzaamheid zorgt voor innovatie en levert nieuwe banen op

Argumenten die tegenstanders van klimaatacties en -maatregelen aandragen:

- Wetenschap is ook maar een mening
- Duurzame alternatieven zijn vaak duur
- Van dat geld kunnen we beter de dijken verhogen
- Je kunt anderen geen maatregelen opdringen, dat gaat ten koste van vrijheid
- Het duurt heel lang voordat je het effect van de maatregelen ziet

Colofon

Deze lesbrieven zijn een uitgave van Uitgeverij Ploegsma en hoort bij het boek *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld*

Redactie Firma Fluks
Vormgeving Studio Vuurtoren

Vaker dit soort lesmateriaal ontvangen?
Ga naar www.kinderboeken.nl/lesbrieven
en schrijf u in voor de onderwijsniewsbrief!

Verdeel de klas in groepjes van ongeveer zes leerlingen en deel het werkblad uit. Op het werkblad staan fragmenten uit drie hoopvolle verhalen: *De lift* van Anna Woltz, *Stille nacht* van Marloes Morshuis en *Verrekijker* van Mijke Pelgrim. De leerlingen lezen eerst fragment 1. Vervolgens splitst elk groepje zich in tweeën. De ene helft is team River en de andere helft team Zayn. De leerlingen gaan met elkaar in debat over de bijbehorende stellingen. Ieder team bedenkt argumenten die bij het standpunt van hun personage passen. Zet eventueel een timer van 5 minuten, zodat leerlingen hun argumenten kort en bondig moeten verwoorden

Spelregels voor een goed debat

Spreek voordat leerlingen starten met debatteren een aantal spelregels met ze af. Bijvoorbeeld:

- Luister goed naar elkaars argumenten (en laat elkaar uitpraten). Die rust helpt bij het bedenken van tegenargumenten.
- Blijf beleefd. Bij een goed debat heb je respect voor elkaars mening, ook al ben je het misschien niet met elkaar eens.
- Gebruik heldere en korte zinnen. Met een lange en ingewikkelde uitleg raak je de tegenpartij kwijt.
- Zorg dat je niet te lang aan het woord bent. Zo krijgt iedereen de kans om te reageren.

Na het debat kiezen de leerlingen een van de andere twee verhalen en wisselen ze van rol om opnieuw met elkaar in debat te gaan.

Bespreek de debatten klassikaal na. Stel vragen als:

- Hoe was het om je in te leven in de personages?
- Stond het personage dicht bij je of ver van je af?
- Lukte het om je open te stellen voor een andere mening?
- Wat waren sterke argumenten die uit jullie debat naar voren kwamen?
- Welke (nieuwe) inzichten heeft dat opgeleverd?
- Is het klimaatdebat altijd zo zwart-wit? Waarom vind je dat?

Voor of tegen?

Als het over klimaatverandering gaat, staan mensen soms recht tegenover elkaar. Ook in onderstaande verhalen. Lees ze, kruip in de huid van een van de personages en ga met elkaar in debat. Bedenk goede argumenten waarom jouw personage voor of tegen klimaatacties en -maatregelen is.

1

De lift

River en Zayn zitten vast in de schoollift. River hoort bij het Green Team van school dat klimaatprotesten organiseert. Zayn maakt zich druk om andere zaken dan het klimaat. Hij komt uit een arme familie met veel problemen en heeft te maken met discriminatie.

Als Zayn tegen River zegt dat de wereld heus niet zo snel zal vergaan, ontstaat het volgende gesprek tussen de twee:

‘Nee, precies!’ Ik veeg ongeduldig over mijn voorhoofd. ‘Omdat wij er iets aan dóén! Wij willen de wereld veranderen, en dat zou iedereen moeten doen. Ik snap gewoon niet hoe iemand kan denken dat het allemaal wel goed is zo!’

Hij begint te hoesten. Het duurt een tijd voordat hij weer kan praten.

‘Wie zegt dat het allemaal wel goed is zo?’ Zijn stem raspt. ‘Het is een complete teringzooi. Maar hoezo zou je je druk maken over papieren rietjes terwijl er oorlogen zijn? Of kijk gewoon om je heen. Mijn vader werkt zich kapot in een magazijn, mijn moeder gaat kapot omdat mijn opa geen thuiszorg meer krijgt, mijn broer is als eerste van de familie gaan studeren maar geen enkel studentenhuus wil hem hebben omdat hij niet drinkt, en iets voor jezelf huren is niet te betalen... O, maar we scheiden ons afval, hoor. En we vliegen nooit.’

Splits je groepje in tweeën.

Het ene deel is team River, het andere deel team Zayn.

Ga vanuit die rol met elkaar in discussie over de volgende stellingen:

Stelling 1 Er zijn ergere dingen om je druk over te maken dan het klimaat.

Stelling 2 Als je de wereld wilt veranderen moet je vandaag beginnen.

Kies nu een van de volgende twee verhalen en ga opnieuw met elkaar in debat.

2

Stille nacht

Noël staat bij de luchthaven en kijkt naar de vliegtuigen die zwavel de lucht inspuiten om het zonlicht te dimmen. Nog anderhalf jaar, dan is hij ook zonnepiloot. Dankzij deze helden is klimaatverandering geen probleem meer. Puck heeft een vakantiebaantje op de luchthaven en komt bij Noël staan. Ze is een dim-drammer en gelooft niet dat de wereld wordt geholpen door tonnen zwavel de lucht in te spuiten, omdat dat zorgt voor ernstige luchtvervuiling.

Als Puck over luchtvervuiling begint, antwoordt Noël dat we allemaal offers moeten brengen. Het volgende gesprek ontstaat:

'Begrijp je dan niet dat er bloed kleeft aan die veel te rode zonsondergangen, Noël?' fluistert ze. 'De wereld is op heel veel manieren donkerder geworden sinds we de zon dimmen. Je kunt niet ongestraft prutsen aan zo'n natuurkracht.'
Nee. Misschien niet. Maar ik ga dit vreemde meisje natuurlijk niet vertellen dat ik steeds vaker nachtmerries heb over horrorweer en nieuwe ijstijden – en dat die de laatste tijd soms de nacht uitkruipen en zelfs mijn hoofd in sluipen als het licht is. 'We moeten wel, anders wordt de wereld onleefbaar,' hou ik vol.
'Voor heel veel mensen is-ie dat nu al.'

Splits je groepje in tweeën.

Was je net team River, dan ben je nu team Noël, was je net team Zayn, dan ben je nu team Puck. Ga vanuit die rol in discussie over de volgende stellingen:

Stelling 1 Als je klimaatverandering kunt terugdraaien door natuurkrachten te manipuleren, dan mag dat.

Stelling 2 We kunnen de gevolgen van klimaatverandering wereldwijd niet negeren, iedereen heeft recht op een leefbare plek.

3

Verrekijker

Een meisje zit op wacht bij een boom en dat komt door de vader van Jules, de ik-figuur. Hij wil dat de boom omgaat, want dan krijgen zijn zonnepanelen meer zonlicht en heeft hij meer rendement. Jules bestudeert het meisje met een verrekijker en ziet dat ze een van haar airpods verliest. Hij besluit haar te waarschuwen. Ze spreekt geen Nederlands, maar laat wel blijken dat ze niet blij is met zijn komst. Ook haar buurvrouw die bij de boom staat is geen fan van Jules' vader.

Dit gebeurt er als ze met elkaar in gesprek raken:

'I live there,' zegt ze. 'Every day I look at tree.' Ze maakt een vuist en klopt op haar borst. 'Tree is my tree.'

Ik weet niet wat ik moet zeggen.

De vrouw zet de thermoskan in het gras. 'Masja is mijn buurmeisje,' zegt ze.

'Sinds november woont ze met haar moeder bij haar tante. Ze komen uit Oekraïne.'

'Gevlucht voor de oorlog?' vraag ik, en ik krijg een knik als antwoord.

Wat erg, wil ik zeggen, maar Masja is met haar hoofd bij een andere oorlog.

Als ik haar weer aankijk, wijst ze naar mijn huis. 'Your dad...' zegt ze en dan begint ze een woedende tirade in haar eigen taal.

Splits je groepje in tweeën.

Het ene deel van het groepje is voor de boom, het andere deel voor meer zonlicht voor de zonnepanelen. Ga vanuit je rol in discussie over de volgende stellingen:

Stelling 1 Het plaatsen van zonnepanelen of windturbines mag nooit ten koste gaan van de natuur.

Stelling 2 Eén boom snoeien kan geen kwaad, zeker niet als het voor een goed doel is, zoals duurzame energie.